

Bemutakozás: Kanyó Tamás vagyok. Én leszek ebben a pályázatban a szociális csoport vezetője. Ez a célcsoport a romákat, a megváltozott munkaképességűek valamint a fogyatékkal élőket tartalmazza. A Fehérgyarmati Polgármesteri Hivatalban szociális ügyintézőként dolgozom. Munkám része a közgyógyellátási ügyek valamint a súlyos mozgáskorlátozottak közlekedési támogatásával kapcsolatos ügyek intézése. Tehát mindennapos munkám során találkozok azokkal az emberekkel akik hátrányos helyzetéről most beszélni fogok. A pályázatban elérni kívánt célok eléréséhez feltétlenül szükségesnek tartom, hogy e célcsoportok jelenlegi helyzetéről és az ide vezető útról beszéljünk először.

A gazdasági, társadalmi rendszerváltás óta szélesedett/szélesedik a hátrányos helyzetűek csoportja, akik először a munkaerőpiacról, majd tágabb értelemben vett társadalmi közösségekből is kiszorulnak.

A gazdaság globalizációja, mint az a Magyarországnál fejlettebb országokban is kimondott tény, olyan új gazdasági, társadalmi egyenlenségekhez vezetett, amelyek visszafordíthatatlan folyamatokká váltak.

Magyarország gazdasági aktivitás szintje mind az Európai Unió, mind a 2004-ben csatlakozó országok sorrendjében az utolsók között található. Magas az inaktivitás szintje.

Az előző néhány év foglalkoztatás bővüléséhez képest 2001-ben stagnáló foglalkoztatás következtében Magyarországon a **foglalkoztatási szint változatlanul a legalacsonyabbak közé tartozik Európában.** Az utóbbi évek pozitív tendenciái ellenére a foglalkoztatási ráta ma 56,4%, szemben az EU tagállamok 64,3%-os átlagával.

Jelentősek a regionális különbségek: míg az észak-magyarországi régióban csak 46,5% a foglalkoztatási arány, addig a Nyugat-Dunántúlon 58%.

A népesség gazdasági aktivitását jellemző regionális különbségek 2001-ben sem változtak. Vizsgálódásaink is megerősítették, hogy a két legrosszabb helyzetű régió (Észak-Magyarország, Észak-Alföld) munkanélküliségi rátája még mindig 11-12 százalék).

Folytatódott a mezőgazdaságban foglalkoztatottak csökkenése, nőtt a szolgáltatásokban, a magasabb szakképzettséget megkövetelő iparágakban a munkaerő kereslet.

A munkanélküliek körében a képzetlen vagy alacsony képzettségűek vannak többségben. A munkaerőpiacon rosszul, vagy egyáltalán nem érvényesülnek azok, akik szakképzetlenül lépnek ki a munkaerőpiacra, a legmagasabb befejezett iskolai végzettségük legfeljebb nyolc általános, valamint azoknak egy része a szakképzettséget szerzők közül, akik a legfeljebb szakmunkásképzőben szereznek szakmát.

A **magyar munkanélküliségi ráta ugyan alacsonyabb az EU átlagánál,** de ez – alacsony

foglalkoztatás és magas inaktivitás mellett – azt jelzi, hogy kevés ember van jelen a munkaerőpiacon, kevesen keresnek aktívan munkát.

Nem megfelelő a munkaerőpiac rugalmassága, egyre gyakrabban jelenik meg együtt a munkanélküliség és a munkaerőhiány (bizonyos szakmákban, régiókban).

A romák foglalkoztatásában lassú az előrehaladás. Tartós problémáik megoldására tett kísérletek ellenére lényegében nincs változás.

A roma népesség majdnem fele Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 22%, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 18% él. A népszámlálási adatokból az is megállapítható, hogy a **cigányság az ország elmaradott régióiban koncentrálódik, ezen belül is a községekben.**

Növekvő számban jelentek meg a **halmozottan hátrányos helyzetű** rétegek. A cigánysághoz tartozók, a megváltozott munkaképességűek, a fogyatékkal élők közül kerülnek ki a tartósan munkanélküliek.

A hatékony **munkaerő-piaci integrációt, reintegrációt** komplex, **egyénre szabott programokkal**, munkahelyek, munkalehetőségek (mind az elsődleges munkaerő piacon, mind a szociális gazdaságban, mind védett, integrált munkahelyek) biztosításával, jól működő, illetve a kiépített szociális hálóval lehetne eredményesen megvalósítani.

Tekintettel arra, hogy befolyásolja a munkavállalás lehetőségét, hogy az ország, melyik régiójáról van szó, a hátrányos helyzetűek gondjai hatványozottan vannak jelen a hátrányos régiókban. A kistelepülésen, apró falvakban élők lehetőségei, esélyei még sokkal rosszabbak a hátrányos helyzetű megyéken belüli városokban élő „sorstársaikénál”. A foglalkoztatás növelése is **a régiókon, a kistérségeken** keresztül valósítható meg megfelelően.

A különböző típusú foglalkoztatási célú szervezetek a munkaügyi kirendeltségekről és a központról vesznek át feladatot. Segíteni szükséges azokat a szervezeteket, amelyek képesek bővíteni tevékenységi/működési területüket, és „besegítenek” az állami szervezeteknek a hátrányos csoportokat egyénre szabott programokkal a munkavállalóvá tenni.

A közhasznú programok hatékonysága attól is függ, tudnak-e folyamatosan munkát biztosítani azoknak, akik ismét belekóstoltak a rendszeres munkavégzésbe. A rövid idejű foglalkoztatást biztosítása, a mondva csinált tevékenység esetenként negatív hatású. Egyre kevesebb az a munkahely, ahol a képzetlenebb rétegeket foglalkoztatni lehet. Vannak olyan települések, település csoportok, ahol nincs vállalkozás, munkalehetőség. A zsákfalvakból közlekedés hiányában nem tudnak munkát vállalni. Hajdú- Bihar, illetve Szabolcs egyes települései teljes lakossága munkanélküli. Sok esetben az önkormányzat az egyetlen foglalkoztató.

Vannak olyan foglalkoztatók, akik származástól függetlenül, ha jól képzett és fölkeszített munkaerő,

akkor foglalkoztatják őket. Az ilyen típusú munkáltatóknak nyilvánosságot kell adni, hogy mintaként szolgálhassanak, ugyanakkor ismertté válna az is, hogy miért „éri meg” romák, fogyatékosok foglalkoztatása.

A programok többsége hatékonyságát növelni szükséges, mert a résztvevők igen magas százaléka „lemorzsolódik”. Úgy tűnik, hogy néha maguk a hátrányos helyzetű egyének hátráltatják a cél elérését. Oktatásukhoz több ügynevezett felzárkóztató képzés szükséges.

Fontos az egyén motivációja, amelyet jól kiépített gondozó hálózattal – mentorok, szociális munkások – lehetne erősíteni. Komplex, egyénre szabott programok, mentális foglalkozások vezethetnek eredményre.

Az infrastruktúra hiánya, az alacsony kereseti lehetőségek nem teszik motiválttá a munkanélkülit a munkavállalásra. Ha a rendszeres szociális segélye nem sokkal kevesebb, mint amennyit keres, miért vállalna költségeket a munkába járáshoz? A munkaadók sok esetben, pl. irreálisan magas normák beállításával, mesterségesen alacsonyan tartják a kereseteket (minimál bér alatt)

A romák alacsony foglalkoztatottsága mögötti legfontosabb oka az, hogy az aktív korúak több mint 80 százaléka legfeljebb 8 általános végzettséggel rendelkezik. Az aktív korú romák mindössze egy negyede foglalkoztatott. A nem romák körében ugyanez a mutató közel 60 százalék.

A foglalkoztatottság terén mutatkozó jelentős eltérés kétharmad részben azzal magyarázható, hogy a romák között nagyon magas az alacsony végzettségűek aránya. A romák 82 százalékának legfeljebb 8 általános végzettsége van, míg ugyanez a mutató a teljes népességben 30 százalékra tehető.

Mivel az alacsony végzettségűek elhelyezkedési esélyei lényegesen rosszabbak, az alacsony végzettségűek magas aránya alacsonyabb foglalkoztatást eredményez.

Az azonos képzettségű romák és nem romák foglalkoztatottsági arányai arra utalnak, hogy a képzettségbeli elmaradások mellett a diszkrimináció is szerepet játszhat a romák alacsony foglalkoztatottságában. A különböző képzettségi kategóriákban a roma foglalkoztatottság aránya mintegy 10 százalékponttal alacsonyabb, mint a teljes népességé. Ez azt jelzi, hogy a képzettségbeli eltérések mellett a diszkrimináció is felelős az alacsony roma foglalkoztatottságért.

A romák körében kiemelkedően magas a munkanélküliségi ráta

A körülbelül 700 ezer fős cigányságból mintegy 400 ezer főre tehető az aktív korúak száma. A becslések szerint hozzávetőlegesen 700.000 roma körülbelül 35 százaléka, vagyis 250 ezer fő 15 év alatti, de csak 7 százalékuk, 50 ezer fő 59 év feletti, míg 400 ezer fő tekinthető aktív korúnak. (15-59 közötti csoport)

A romák körében nagyon alacsony az aktivitási és kiemelkedően magas a munkanélküliségi ráta. A 15-59 éves korosztály aktivitási rátája csak 40-50 százalék. Az aktívakon belül a foglalkoztatottság rendkívül alacsony, míg igen magas, 50 százalék körüli a munkanélküliség. Országos szinten a foglalkoztatottak csak kb. 2-2,5 százaléka roma (populáció részarányuk 7 százalék), míg a regisztrált munkanélküliek hozzávetőlegesen 25-30 százaléka kerül ki közülük.

Drámaian magas az egy foglalkoztatottra jutó eltartottak száma, így a romák folyamatos költségvetési támogatásra szorulnak. A teljes 700 ezres roma népesség mintegy fele 19 évesnél fiatalabb vagy 62 évesnél idősebb, így a teljes demográfiai függőségi ráta (gyerekek és öregek együttes aránya az aktív népességhez) is 100 százalék a nem-roma populáció 61,4 százalékos arányszámához képest. Az igen alacsony foglalkoztatottsági ráta következtében ráadásul a magas demográfiai függőségi ráta drámai, mintegy 600 százalékos gazdasági függőségi rátába csap át. Vagyis az egy foglalkoztatottra jutó eltartottak száma a romák esetében 6, míg a nem romák esetében mindössze 1,5. Ez az utóbbi mutató azt jelenti, hogy ez a rendkívül alacsony mértékben foglalkoztatott, ugyanakkor növekvő része a társadalomnak valójában a többség általi folyamatos eltartására szorul, amennyiben nem történik érdemi változás a leírt folyamatokban.

Hasonlóan a teljes cigányság létszámának becsléséhez, a korcsoportos és aktivitási arányok számszerűsítése is meglehetősen nehéz és hordoz pontatlanságokat magában.

A romák esetében a 15 és 59 közötti korosztályra voltak elérhető adatok, míg általában a 15-64 éves korosztályt szokás aktív korúnak tekinteni. A romák esetében az alacsony várható életkor miatt az 59 éves felső korhatár az aktív korosztályra reálisabb lehet.

Ugyanakkor az eltérő demográfiai pálya, a sok gyerek és a kevés öreg miatt az öregségi függőségi ráta sokkal alacsonyabb a roma populációban.

Összefoglalva:

Ha munkaerő-piaci összefüggésben beszélünk diszkriminációról, esélyegyenlőségről, akkor megállapíthatjuk, hogy a hátrányos helyzetű egyének nehézségei még nagyobbak, mint a munkaerőpiac más résztvevőié. Meg kell küzdeniük az előítéletekkel, amelyek különösképpen a foglalkoztatásuknál érvényesülnek. Ezt az elvet szeretném munkám során követni és segíteni minden tenni vágyó embernek és szervezetnek.

Köszönöm figyelmüket!